

ЛІТЕРАТУРА

1. Леонтьев А. А. «Единицы» и уровни деятельности // Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии : изб. психол. тр. / Алексей Алексеевич Леонтьев. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2001. – С. 66–81. – (Серия «Психологи отечества»).
2. Леонтьев А. А. Некоторые проблемы психологической теории деятельности (ПТД) на современном этапе // Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии : изб. психол. тр. / Алексей Алексеевич Леонтьев. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2001. – С. 82–83. – (Серия «Психологи отечества»).
3. Леонтьев А. Н. Общее понятие о деятельности / А. Н. Леонтьев // Основы теории речевой деятельности. – М., 1974. – С. 5–20.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / Алексей Николаевич Леонтьев. – [2-е. изд.]. – М. : Изд-во Политические материалы, 1977. – 304 с.
5. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / Алексей Николаевич Леонтьев. – [3-е. изд.]. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1972. – С. 298.

УДК 81'23

ДІЯЛЬНІСНА ПСИХОЛІНГВІСТИКА Л.С.ВИГОТСЬКОГО

Лариса Калмикова
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

Статтю присвячено розкриттю результатів психологічного аналізу (зробленого Л.С.Виготським) етапів шляху від думки до слова, через які проходить думка, реалізуючись у висловлюванні.

Ключові слова: мовленнєве мислення, думка, слово, мовленнєва діяльність, мовленнєпородження, внутрішнє мовлення, мислення.

Стаття посвячена раскрытию психологического анализа (выполненного Л.С.Виготским) этапов пути от мысли к слову, через которые проходит мысль, реализуясь в высказывании.

Ключевые слова: речевое мышление, мысль, слово, речевая деятельность, речепорождение, внутренняя речь, мышление.

The article is dedicated to showing the results of the psychological analysis (done by L.S.Vygotskyi) of the stages of a way from a thought to a word through which the thought moves realizing in an utterance.

Key words: thinking in words, thought, word, vocal or speech activity, speech outcome, internal speech.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних психолінгвістичних дослідженнях виокремлюються, як мінімум, чотири наукових підходи, що функціонують водночас: генеративна психолінгвістика, когнітивна психолінгвістика, коннекціоністська психолінгвістика і діяльнісна психолінгвістика. Кожен із цих підходів має свою специфіку і раціональне зерно в поясненні мовленнєво-мовного феномена. Для вітчизняної психолінгвістики

характерний діяльнісний підхід, який пов'язаний передусім з ідеями Л.С.Виготського. Необхідність звернення до його психологічної спадщини обумовлена передусім тим, що майже всі існуючі моделі породження мовлення, починаючи від моделей Ч.Осгуда, А.Міллера, Н.Хомського і до моделей, представлених у сучасній психолінгвістиці, більшою або меншою мірою імпліцитно пов'язані саме з ідеєю видатного психолога початку ХХ ст. – Л.С.Виготського – про шляхи, через які проходить думка, dokonуючись у слові. Інші гіпотези в світовій науці до сьогодні явно не представлені.

Актуальність дослідження. Саме тому злободенним питанням залишається висвітлення поглядів цього видатного психолога щодо мовленнєвої діяльності і її фазової будови.

Отже, **мета статті:** розкрити передумови виникнення й оформлення діяльнісної психолінгвістики як самостійної галузі дослідження.

Виклад основного матеріалу. Л.С. Виготський зробив психологічний аналіз етапів шляху від думки до слова, через які “проходить” думка, “доконуючись у слові”. Відмовившись від аналізу за елементами і взявши за основу аналіз за одиницями, які “не втрачають властивостей, притаманних цілому, але мають у найпростішому, первинному вигляді ...властивості цілого...”, Л.С. Виготський виокремив таку одиницю у властивостях, притаманних мовленнєвому мисленню. Нею обрано складову, що відображає в найпростішому вигляді єдність мислення і мовлення, – це значення слова [2, с. 464]. Він розглядав значення слова як таке, що є одночасно і мовленнєвим, й інтелектуальним феноменом. “Значення слова є феноменом мислення лише в тому аспекті, у якому думка поєднана зі словом і втілена у слові; і навпаки: воно (слово – Л.К.) є феноменом мовлення лише настільки, наскільки мовлення пов'язане з думкою й осяяне нею. Воно є феноменом словесної думки й осмисленого слова, єдність слова і думки [2, с. 464]”.

Оперуючи значенням слова як одиницею мовленнєвого мислення, Л.С.Виготський довів, що значення слів розвивається, що під впливом історичного розвитку змінюється смислова структура значення слова, його психологічна природа. Змінюється не тільки предметне значення слова, але й власне характер відображення й узагальнення дійсності у слові, у свідомості як в історичному контексті (філогенез), так і в етногенезі (як складову розвитку дитячого мовлення). “Значення слова – неконстантне”, воно змінюється і в процесі різних способів функціонування думки і являє собою динамічне утворення. Його природа розкривається, передусім, в узагальненні смислів, що сприймається як “основний і центральний момент у будь-якому слові [2, с. 469]”.

При зміні значення слова у своїй внутрішній природі змінюється, стверджує Л.С. Виготський, і відношення думки до слова. Для виявлення функціональної ролі словесного значення в акті мислення, для визначення складної будови реального мислительного процесу і пов'язаного з ним його складного перебігу від “...неясного (неусвідомленого) моменту зародження думки і до її прикінцевого завершення у словесному формулюванні”. Л.С.Виготський застосував *функціональний план вивчення* і довів, що існують особливі відношення між мисленням і мовленням, які визначаються особливостями структури значення слова на кожному ступеневі розвитку. Учений використовував відомості щодо відношення думки і слова в розвинутій

свідомості, де "...уся складність функціональної структури представлена в розчленованому і завершеному вигляді [2, с. 469]". Л.С.Виготський сформулював ідею в такій формулі: "...відношення думки до слова є передусім не річ, а процес, це відношення є рухом від думки до слова і навпаки – від слова до думки. Це відношення розглядається в аспектах психологічного аналізу як процес, що розвивається, проходить через *ряд фаз і стадій*, зазнаючи всіх тих змін, які за своїми суттєвими ознаками можуть бути названі розвитком, не віковим розвитком, а *функціональним*, хоча *перебіг* самого процесу мислення *від думки до слова і є розвитком*. Думка не виражається у слові, але *реалізується в "слові"*. Розглядаючи перебіг думки "як внутрішній рух через цілий ряд планів, як перехід думки в слово і слова – у думку", Л.С. Виготський дослідив і виявив ті фази (під фазою розуміється перехід від одного "плану" до іншого), із яких складається цей рух, розрізнув ряд планів, через які проходить думка, що dokonується в слові [2, с. 470].

Учений-психолог виокремив зовнішній (фазичний) план мовлення і внутрішній (семантичний) план, які не співпадають під час функціонування розгорнутої, поширеної думки, що проявляється у *неспівпадінні граматичного і психологічного підмета й присудка*. У фразі будь-який член речення може стати психологічним присудком (його виділяють логічним наголосом. – Л.К.), а семантична функція якого полягає у виділенні психологічного присудка [1].

Неспівпадіння фазного й семантичного планів мовлення, наявність внутрішнього плану, що реалізується в словах, граматична самостійність думки, синтаксису словесних значень дозволяють навіть у найпростішому висловлюванні виокремити не нерухоме й константне відношення між смисловим і звуковим аспектом мовлення, а динаміку від синтаксису значень до словесного синтаксису, перетворення граматички думки в граматичку слів, видозмінення смислової структури при її втіленні в словах. Диференціація двох мовленнєвих планів супроводжується в дитини з роками через розвиток способів комбінування, які реалізує думка при перетворенні синтаксису значень у синтаксис слів. "Думка ставить логічний наголос на одне із слів фрази, виділяючи таким чином психологічний присудок, без якого будь-яка фраза стає незрозумілою [2, с. 475]". Говоріння потребує, згідно з Л.С.Виготським, переходу від внутрішнього плану до зовнішнього, а розуміння – руху навпаки – від зовнішнього плану мовлення – до внутрішнього.

Семантичний план, який Л.С. Виготський відносить до внутрішнього плану, є в його структурі первинним, початковим. За ним відкривається план внутрішнього мовлення, що є, за Л.С. Виготським, особливим за психологічною природою утворенням, особливим видом мовленнєвої діяльності, що має специфічні особливості і перебуває у складних відношеннях з іншими її видами. Внутрішнє є мовленням для себе, у цьому його специфічна особлива функція. Внутрішнє мовлення – процес, що утворюється динамікою думки іззовні всередину, процес "перетворення мовлення в думку [2, с. 498]".

Для об'єктивування внутрішнього мовлення Л.С. Виготський спеціально обумовив його зовнішній вияв, пов'язавши із зовнішньою діяльністю, здійснив його (внутрішнього мовлення) об'єктивно-функціональний аналіз, що засновувався на спостереженнях зовнішніх характеристик внутрішнього процесу. Найбільш доречним для прямого спостереження і вивчення виявилось егоцентричне мовлення дітей (внутрішнє за природою і зовнішнє за проявами

процесу), що перебуває в динаміці, у постійному процесі розвитку, перетворення у внутрішнє мовлення, народження нової форми мовлення [4]. Окрім генетичного способу дослідження внутрішнього мовлення, Л.С.Виготський застосовував співставлення функцій і структур діалогічного, усного і писемного мовлення. Це дало можливість проаналізувати тенденції розвитку внутрішнього мовлення і його природу.

Одну з особливостей внутрішнього мовлення Л.С. Виготський вбачав у "власне предикативності" як основній синтаксичній формі внутрішнього мовлення, що виявляє "...своєрідну тенденцію до скорочення фрази і речення: зберігаються присудок і частини речення, що відносяться до нього, а пропускаються підмет і слова, що його характеризують [2, с. 489]". Предикативність виникає в зовнішньому мовленні: або в ситуації відповіді, або в ситуації, коли підмет як предикат висловлення однаково відомий для усіх співрозмовників. Окрім цієї особливості, що обумовлює тенденцію до скорочення мовлення, інтонація, за Л.С. Виготським, є другим джерелом, що виражає внутрішній психологічний контекст, у межах якого тільки й може бути зрозумілим зміст слова. Отже, в усному мовленні тенденція до скорочення і до власне предикативності суджень виникає у двох випадках: коли ситуація, про яку йдеться, зрозуміла обом співрозмовникам і коли мовець виражає психологічний контекст висловлення інтонацією.

Але предикативність внутрішнього мовлення не вичерпує всього комплексу явищ, що має зовнішнє вираження у скороченні цього мовлення порівняно з усним. За предикативністю внутрішнього мовлення виділяється і цілий ряд структурних особливостей внутрішнього мовлення. По-перше, *редукування фонетичних засобів мовлення*. На початку творення внутрішнього монологу фонетичне оформлення слова зводиться до початкових букв. Немає потреби вимовляти слова до кінця, оскільки зміст (смысл) розуміємо із самого наміру вимовити певне слово. Тому внутрішнє мовлення "...є в точному сенсі слова мовленням майже без слів [2, с. 498]". Отже, предикативність і редукування "фазичного" строю мовлення, за Л.С.Виготським, – це два джерела, що сприяють скороченню внутрішнього мовлення.

У внутрішньому мовленні функціонують інші, ніж в усному, відношення семантичного і фазичного аспектів мовлення. Фазичний компонент мовлення, його синтаксис і фонетика максимально спрощуються й ущільнюються. На перший план виступає значення слова. Внутрішнє мовлення оперує переважно семантикою, а не фонетикою мовлення. Значення слова у внутрішньому монолозі є незалежним від його звукового оформлення. Отже, третє джерело скорочення (згортання) знаходиться, за Л.С. Виготським, у своєрідній семантичній будові внутрішнього мовлення, у синтаксисі значень. Його основні особливості виявляються, по-перше, у домінуванні смислу слова над його значенням. Слово в різних контекстах змінює свій смисл. Значення ж, навпаки, є нерухомим, незмінним і стійким до всіх змін суті. "Реальне значення слова – неконстантне. За однієї мисленнєвої операції воно може виражати одне значення, за іншої – набуває другого змісту. Динамічність значення повертає нас... до питання про співвідношення значення і смислу. Окремо взяте слово ...має тільки одне значення. Але ...є не більше як потенція, що реалізується в живому мовленні, у якому це значення є тільки камінчиком у споруді (побудові) смислу [2, с.498]. Збагачення слова смислом, який воно виражає в контексті,

і складає, за Л.С.Виготським, основний закон руху значень. Слово вбирає з усього контексту інтелектуальні і афективні змісти і починає позначати більше, ніж міститься в його значенні, що розглядається ізольовано, і виражати менше, тому що абстрактне значення слова обмежується і звужується тим, що означає слово тільки в даному контексті. Абсолютне значення (дійсний смисл) слова визначається сукупністю зафіксованих у свідомості моментів, що стосуються змістовного плану даного слова. Смисл слова ніколи не буває повним. Він обмежується розумінням світу і внутрішнім багатством особистості в цілому. У внутрішньому мовленні смисл переважає над значенням [2].

Дві інші особливості семантики внутрішнього мовлення Л.С.Виготський пов'язує з процесом об'єднання слів, їх сполучуваності і злиття. Перша з них зближена з аглютинацією, що спостерігається в деяких мовах як основний феномен, а в інших – як спосіб об'єднання слів (менше поширений). Друга – із смислами слів, динамічнішими і ширшими, ніж їхнє значення. Вони виявляють інші закони об'єднання і злиття одне з одним, ніж ті, які можуть спостерігатися при об'єднанні і злитті словесних значень. Цей спосіб Л.С. Виготський назвав впливом смислу, розуміючи слово одночасно в його первісному (буквальному) значенні і в переносному, що виражає в даний момент загальне значення. Смисли взаємопроникають і впливають один на одного, поєднуючи попередній сенс слова з усіма наступними або його модифікуючи.

Незрозумілість внутрішнього мовлення, як і його усечена форма – це похідні (результат) від багатьох факторів, сумарного вираження різних феноменів, підкреслює Л.С. Виготський. Психологічну природу такого нерозуміння пояснюють два аспекти, які безпосередньо обумовлюють його і ховаються за ним. Перший з них є інтегральним наслідком перерахованих особливостей і безпосередньо зумовлений функціональною своєрідністю внутрішнього мовлення. *За своєю функцією внутрішнє мовлення* не призначається для повідомлення, *це мовлення для себе*, мовлення, що відбувається в інших (внутрішніх) умовах, ніж зовнішнє мовлення, і виконує зовсім інші функції. Другий аспект пов'язаний із своєрідністю смислової будови внутрішнього мовлення. *Словесні значення у внутрішньому мовленні є завжди ідіомами*, що не перекладаються на мову зовнішнього мовлення. Вони виражають індивідуальні значення, зрозумілі тільки в плані внутрішнього мовлення, *яке також сформоване з ідіом, елізій і має еліптичну структуру*. У внутрішньому мовленні людина здатна виразити всі думки, сприймання, міркування лише однією назвою. Значення цієї єдиної назви виявиться неможливим для перекладу на мову зовнішнього мовлення, несумісним із звичайним значенням того ж самого слова. Завдяки ідіоматичному характеру всієї семантики внутрішнього мовлення воно є незрозумілим і майже не перекладається на звичайну мову [2].

Тенденція до предикативності, редукування фазичного компонента мовлення, до переважання смислу над значенням, до аглютинації семантичних одиниць, до впливу смислів, ідіоматичності мовлення може спостерігатися і в зовнішньому мовленні, що, на думку Л.С. Виготського, є найкращим підтвердженням його гіпотези про походження внутрішнього мовлення способом диференціації, розмежування егоцентричного і соціального мовлення дитини. Таким чином, це дозволило йому розглядати внутрішнє мовлення як "...особливу, самостійну і самотунну форму мовлення", "...особливий внутрішній план мовленнєвого мислення, що опосередковує динамічне відношення між думкою

і словом", довести, що перехід від внутрішнього мовлення до зовнішнього є не прямим перекладом з однієї мови на іншу, не простим приєднанням звукового боку мовлення до мовчазного мовлення, не простою вокалізацією внутрішнього мовлення, "...а переструктуруванням мовлення, перетворенням цілком самотунного і своєрідного синтаксису, смислової і звукової будови внутрішнього мовлення в інші структурні форми, притаманні зовнішньому мовленню [2, с.503]". Таке *перетворення* є складною "динамічною трансформацією": перетворенням предикативного й ідіоматичного мовлення в синтаксично розчленоване і зрозуміле для інших зовнішнє мовлення.

Л.С. Виготський категорично заперечував думку, згідно з якою внутрішнє мовлення розглядається як таке, що передує зовнішньому, як його внутрішній сенс, оскільки зовнішнє мовлення є процесом трансформації думки в слова, "матеріалізацією й об'єктивацією думки". Саме тут спостерігається зворотний за спрямованістю процес, що нібито йде ззовні всередину, "процес перетворення мовлення в думку". Але мовлення не зникає зовсім і у своїй внутрішній формі. "Внутрішнє мовлення є все ж таки мовленням, тобто думка пов'язана зі словом. Але якщо думка втілюється у слові в зовнішньому мовленні, то слово "вмирає" у внутрішньому мовленні, породжуючи думку. *Внутрішнє мовлення є значною мірою мисленням прямими значеннями...* Внутрішнє мовлення виявляється динамічним, нестійким, плинним моментом, майнуючим між більш оформленими і стійкими крайніми полюсами... мовленнєвого мислення; між словом і думкою [2, с.503]" (курсив наш. – Л.К.).

Заглиблюючись у внутрішній зміст мовленнєвого мислення, Л.С.Виготський вважає, що цей його "...новий план... є сама думка", виділяє цей план і вичленовує його з єдності, у якій він завжди зустрічається. Учений стверджує, що "...будь-яка думка прагне з'єднати щось із чимось, має рух, перетин, розгортання, установлює відношення між чимось і чимось, інакше кажучи, виконує якусь функцію, роботу, вирішує якусь завдання. Цей перебіг і рух думки не співпадають прямо і безпосередньо з розгортанням мовлення. *Одиниці думки й одиниці мовлення не співпадають*. Один і другий процеси виявляють єдність, але не тотожність. Вони пов'язані... складними переходами, ...перетвореннями, але не перекривають один одного, як накладені один на одного прями лінії [2, с.503]". Зауважуючи, що одна і та ж думка може виражатися в різних фразах, як одна і та ж фраза може бути вираженням різних думок, що власне *неспівпадіння психологічного підмета і присудка з граматичним, психологічної і граматичної структур речення визначається*, насамперед, тим, яка *думка виражається в реченні*, Л.С.Виготський робить висновок, що думка не співпадає із зовнішнім мовленнєвим вираженням, не складається з окремих слів – так, як це є у висловлюванні. Якщо людина хоче передати думку про те що бачила, то вона сприймає все це "в єдиному акті думки", але в мовленні розчленовує на окремі слова. Думка завжди являє собою певну цілісність, значно більшу за тривалістю й обсягом, аніж окреме слово. "Те, що в думці міститься симультанно, у мовленні розкладається сукцесивно". Л.С. Виготський порівнює думку з нависаючою хмаркою, "яка проливається дощем слів". Отже, *думка не співпадає не тільки із зовнішнім словом, але й зі значеннями слів*, у яких вона виражається. "Шлях від думки до слова лежить через значення", – писав Л.С. Виготський [2, с.505].

Думка у зовнішніх виявах опосередковується знаками (мовою), а

внутрішньо – значеннями. Безпосереднє спілкування може бути здійснене тільки непрямым, опосередкованим способом, який проявляється у внутрішньому оформленні думки спочатку значеннями, а потім словами. Саме тому думка, як стверджує психолог, *ніколи не дорівнює прямому значенню слів. Значення опосередковує думку на її шляху до зовнішнього словесного вираження*. Проте у психологічному аналізі висловлювання можна тільки тоді зробити логічний висновок, якщо відкривається “останній і найпотаємніший внутрішній план мовленнєвого мислення: його мотивація,” оскільки *думка народжується* не з другої думки, а з *мотивуючої сфери свідомості, яка охоплює і захоплення, і потреби, її інтереси, і спонукання, її афекти, її емоції* людини [2, с.506]. За думкою стоять афективна і волюва тенденції. Мотивацію думки Л.С. Виготський образно уподібнює вітру, що рухає хмарки. Дійсне і повне розуміння думки інших стає можливим тільки тоді, коли людина розкриває її справжню приховану причину. “За кожним висловлюванням, писав Л.С. Виготський, стоїть волюве завдання [там само]”. Тому при розумінні мовлення потрібне як розуміння слів і думок співрозмовника, так і розуміння його мотивів, того, заради чого висловлювалася думка. *У природному процесі “...мовленнєвого мислення рух іде зворотним шляхом – від мотиву, що породжує будь-яку думку, до оформлення самої думки, до опосередкування її у внутрішньому слові, потім – у значеннях зовнішніх слів і, нарешті, у словах*. Було б, однак, невірним уявляти собі, що тільки цей єдиний шлях від думки до слова завжди здійснюється... Можливі різноманітні... прямі і зворотні рухи, ...переходи від одних планів до других. Але ми знаємо..., що можливий рух, який переривається на будь-якому пункті цього складного шляху в тому й іншому напрямку: від мотиву через думку до внутрішнього мовлення; від внутрішнього мовлення до думки; від внутрішнього мовлення до зовнішнього [2, с.507]” (курсив наш. – Л.К.).

Дана концепція Л.С. Виготського дає відповідь на два запитання: яке місце внутрішнього мовлення у процесі мовленнєвипородження і яку роль вона відіграє у граматичному оформленні висловлювання? Це “два синтаксуювання” – 1) “сміслове” і 2) “фазичне”. Перша відповідь, як стверджує Т.В. Ахутіна, дає уявлення про правила смислового розгортання, висновком якого є смислові структури із психологічним предметом і присудком семантичного етапу породження мовлення. Фазичне синтаксуювання пов’язане з правилами мови, якою володіє і спілкується мовець. Друга відповідь – про трансформацію у зв’язку із цими правилами смислових структур у поверхневі – граматично правильні речення [3].

Отже, представивши мовленнєве мислення як складне динамічне ціле, у якому відношення між думкою і словом виявилось як рух через ряд внутрішніх планів, як перехід від одного плану до іншого, Л.С. Виготський обґрунтував засади фазової будови мовленнєвої діяльності, уперше сформував модель мовленнєвипородження [3]. Мовленнєве мислення, за Л.С. Виготським, Т.В. Ахутіна представляє у такій схемі: 1) мотив (оформлення думки); 2) думка (опосередкування думки у внутрішньому слові); 3) внутрішнє мовлення (опосередкування у значеннях зовнішніх слів, перехід до синтаксису значень); 4) семантичний план (опосередкування в словах, перехід від синтаксису значень до словесного синтаксису); 5) зовнішнє мовлення. Отже, смислове розгортання охоплює дві фази побудови висловлювання, де функціонують внутрішні слова:

1) переходу від думки до плану внутрішнього мовлення; 2) від нього до семантичного плану. Ці фази завершуються побудовою смислової структури тексту, ієрархічного дерева, історія розгортання якого задає “функціональну перспективу” (Р.А. Будагов) – членування за суб’єктивною значимістю для мовця та актуальне членування (на “тему” і “рему”, “дане” і “нове” з урахуванням зрозумілості для слухача). Різниця між першою і другою фазою спостерігається, на її думку, в тому, що в міру заміни суб’єктивних смислів об’єктивними значеннями, у дію вступають “об’єктивні” синтаксичні правила семантичного синтаксису – синтаксису значень, що визначає ролі учасників ситуації. Перехід від семантичного плану (синтаксису значень) до зовнішнього мовлення (словесного синтаксису) передбачає процес “видозмінення смислової структури при її втіленні у словах”. Розуміння мовленнєвого процесу у Л.С. Виготського, зокрема думка про різні види синтаксису і його ідея про особливий, не співпадаючий із зовнішнім семантичний устрій внутрішнього мовлення, є зв’язаними моментами із сучасними моделями мовленнєвипродження [1], це його ідея про “перетворення синтаксису значень у синтаксис слів [2, с. 475]”.

Висновки. *Вчення Л.С. Виготського про мовленнєве мислення стало класичною науковою працею для психологічної науки, яка мала велике значення для розуміння мовленнєвої діяльності як діяльності особливого роду, що має свою будову, етапи утворення. Саме ці ідеї Л.С. Виготського стали тією основою, на тлі якої формувалися практично всі сучасні психолінгвістичні моделі породження мовлення.*

Спеціально не акцентуючи уваги і не ставлячи за ціль дослідження будову мовленнєвої діяльності, Л.С. Виготський у своїй монографії “Мислення і мовлення” (розділ “Думка і слово”), маючи на меті лише здійснення генетичного аналізу співвідношення між думкою і словом, по суті, започаткував важливі для розуміння перебігу мовленнєвої діяльності наукові засади виділення структур мовленнєвипродження й мовленнєвсприйняття, розроблених і описаних сучасною психолінгвістикою. Відтак його вчення про “мовленнєве мислення” стало фундаментальною основою для виокремлення психологами фазової (горизонтальної) будови мовлення, підґрунтям для започаткування майбутньої, тоді ще не сформованої як науки діяльнісної психолінгвістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахутіна Т.В. Нейролінгвістический анализ динамической афазии. О механизмах построения высказывания / Татьяна Васильевна Ахутіна. – М. : Теревинф, 2002. – 144 с.
2. Виготский Л.С. Мысль и слово // Психология / Лев Семенович Виготский. – М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 462–512. – (Серия «Мир психологии»).
3. Калмикова Л.О. Психология формирования мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку : [монографія] / Лариса Олександрівна Калмикова. – К. : Фенікс, 2008. – 497 с.
4. Калмикова Л.О. Психология развития мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку / Лариса Олександрівна Калмикова: Автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук: 19.00.07 – вікова і педагогічна психологія. – К., 2011. – 42 с.